

جمهوری اسلامی ایران

مجلس شورای اسلامی

شماره ۲۸۳۳-ق

تاریخ ۱۱/۱۲/۶۱

بیت‌المال

شورای محترم نگهبان

لایحه شماره ۱۸۰۰۸ مورخ ۱۶/۳/۱۳۶۱ دولت در خصوص مجازات اسلامی که بنا بر تصمیم مجلس شورای اسلامی در جلسه ۲۰/۴/۱۳۶۱ تصویب آن طبق اصل هشتاد و پنجم قانون اساسی به کمیسیون امور قضائی تفویض شده بود تا پس از تصویب برای مدت پنج سال بصورت آزمایشی به مرحله اجرا درآید ، فصل اول در جلسه روز یکشنبه مورخ ۷/۶/۱۳۶۱ با اصلاحاتی بتصویب کمیسیون مذکور رسید که در اجرای اصل نود و چهارم قانون اساسی جهت بررسی و اظهار نظر آن شورای محترم به پیوست ارسال میگردد .

رئیس مجلس شورای اسلامی

اکبر هاشمی

اکبر هاشمی

دفتر شورای نگهبان
تاریخ ۱۱/۱۲/۱۳۶۱
شماره ۵۰۹۲

بخش اول

لایحه راجع به مجازات اسلامی

فصل اول - مواد عمومی

- ماده ۱ - قانون مجازات راجع است به تعیین انواع جرائم و مجازات و اقدامات تأمینی و تربیتی که درباره مجرم اعمال میشود .
- ماده ۲ - هر فعل یا ترک فعل که مطابق قانون قابل مجازات یا مستلزم اقدامات تأمینی و تربیتی باشد ، جرم محسوب است و هیچ امری را نمیتوان جرم دانست مگر آنکه بموجب قانون برای آن مجازات یا اقدامات تأمینی یا تربیتی تعیین شده باشد .
- ماده ۳ - قوانین جزائی درباره کلیه کسانی که در قلمرو حاکمیت جمهوری اسلامی ایران (اعم از زمینی ، دریائی و هوائی) مرتکب جرم شوند اعمال میگردد مگر آنکه به موجب قانون ترتیب دیگری مقرر شده باشد .
- الف - هرگاه قسمتی از جرم در ایران واقع و نتیجه آن در خارج از قلمرو حاکمیت ایران حاصل شود و یا قسمتی از جرم در خارج واقع و نتیجه در ایران حاصل شود و یا قسمتی از جرم در ایران و نتیجه آن در ایران حاصل شود آن جرم واقع شده در ایران محسوب است .
- ب - هر ایرانی یا بیگانه ای که در خارج از قلمرو حاکمیت ایران مرتکب یکی از جرائم ذیل شود طبق قانون مجازات جمهوری اسلامی ایران مجازات میشود .
- ۱ - اقدام علیه حکومت جمهوری اسلامی ایران و امنیت داخلی و خارجی و تمامیت ارضی یا استقلال جمهوری کشور اسلامی ایران .
- ۲ - جعل فرمان یا دستخط یا مهر یا امضاء مقام رهبری و یا رئیس جمهوری و یا استفاده از آنها .
- ۳ - جعل نوشته رسمی نخست وزیر یا رئیس مجلس شورای اسلامی و یا شورای نگهبان یا شورای عالی قضائی یا رئیس دیوان عالی کشور یا دادستان کل کشور یا هر یک از وزیران یا استفاده از آنها .
- ۴ - جعل اسکناس رایج ایران یا اسناد بانکی ایران مانند براتهای قبول شده از طرف بانکها یا چکهای صادر شده از طرف بانکها و یا اسناد تعهدآور بانکها و همچنین جعل اسناد خزانه و اوراق قرضه صادره و یا تضمین شده از طرف دولت یا شبیه سازی و هرگونه تقلب در مورد مسکوکات رایج داخله .
- ج - هر جرمی که مستخدمان دولت یا اتباع بیگانه که در خدمت دولت جمهوری

اسلامی ایران هستند به مناسبت شغل و وظیفه خود مرتکب میشوند و همچنین هر جریمه که ما موران سیاسی و کنسولی دولت ایران که از مصونیت سیاسی استفاده می کنند ، مشمول مقررات بند ب خواهد بود .

د - در غیر موارد مذکور در بندهای ب و ج هر ایرانی که در خارج ایران مرتکب جرمی شود و در ایران یافت شود طبق قوانین جزائی جمهوری اسلامی ایران مجازات خواهد شد .

ه - در مورد جرائمی که بموجب قانون خاص یا عهد بین المللی مرتکب در هر کشور که بدست آید محاکمه میشود اگر در ایران دستگیر شد طبق قوانین جمهوری اسلامی ایران محاکمه و مجازات خواهد شد .

ماده ۴ - مجرم باید مالی را که در اثر ارتکاب جرم تحصیل کرده است ، اگر موجود باشد عینا و اگر موجود نباشد ، مثل یا قیمت آنرا به صاحبش بدهد و از عهده خسارات وارده نیز برآید .

ماده ۵ - بازپرس یا دادستان در صورت صدور قرار منع تعقیب یا موقوف شدن تعقیب باید تکلیف اشیاء و اموالی را که دلیل جرم بوده و یا از جرم تحصیل شده یا حین ارتکاب استعمال و یا برای استعمال اختصاص داده شده است تعیین کند که مسترد و یا ضبط یا معدوم شود و نیز مکلف است مادام که پرونده نزد او جریان دارد به تقاضای ذینفع با رعایت شرایط زیر دستور رد اموال و اشیاء فوق الذکر را صادر نماید .

۱- وجود تمام یا قسمتی از آن اشیاء و اموال در بازپرسی یا دادرسی لازم نباشد .

۲- اشیاء و اموال بلا معارض باشد .

۳- در شمار اشیاء و اموالی که باید ضبط یا معدوم گردد نباشد در کلیه امور جزائی دادگاه نیز باید ضمن صدور حکم یا قرار یا پس از آن اعم از اینکه مبنی بر محکومیت یا براءت یا موقوف شدن تعقیب متهم باشد نسبت به اشیاء و اموالی که دلیل جرم بوده یا در اثر جرم تحصیل شده یا حین ارتکاب استعمال و یا برای استعمال اختصاصی داده شده حکم مخصوص صادر و تعیین نماید که مسترد یا ضبط یا معدوم شود .

تبصره ۱ - متضرر از قرار بازپرس یا دادستان یا قرار یا حکم دادگاه می تواند از تصمیم آنان راجع به اشیاء و اموال مذکور در این ماده شکایت خود را در دادگاههای جزائی تعقیب و درخواست تجدیدنظر نماید هر چند قرار یا حکم دادگاه نسبت به امر جزائی قابل شکایت نباشد .

تبصره ۲ - مالی که نگهداری آن مستلزم هزینه نامتناسب برای دولت بوده یا موجب خرابی یا کسر فاحش قیمت آن گردد و حفظ مال هم برای دادرسی لازم نباشد و همچنین

اموال ضایع شدنی و سریع الفساد حسب مورد به دستور دادستان یا دادگاه فروخته شده و وجه حاصل تا تعیین تکلیف نهائی در صندوق دادگستری تودیع خواهد شد .

ماده ۶ - مجازات و اقدامات تامینی و تربیتی باید بموجب قانونی باشد که قبل از وقوع جرم مقرر شده باشد و هیچ عمل یا ترک فعل را نمیتوان بعنوان جرم به موجب قانون متأخر مجازات نمود لیکن اگر بعد از وقوع جرم قانونی وضع شود که مبنی بر تخفیف یا عدم مجازات بوده و یا از جهات دیگر مساعدتر به حال مرتکب باشد نسبت به جرائم سابق بر وضع آن قانون تا صدور حکم قطعی موثر خواهد بود . در صورتیکه بموجب قانون سابق حکم قطعی لازم الاجراء صادر شده باشد بترتیب زیر عمل خواهد شد .

۱ - اگر عملی که در گذشته جرم بوده بموجب قانون لاحق جرم شناخته نشود ، در اینصورت حکم قطعی اجراء نخواهد شد و اگر در جریان اجراء باشد موقوف الاجرا خواهد ماند و در این دو مورد و همچنین در موردی که حکم قبلا اجراء شده باشد هیچگونه اثر کیفری بر آن مترتب نخواهد بود این مقررات در مورد قوانین که برای مدت معین و موارد خاصی وضع گردیده است اعمال نمیگردد .

۲ - اگر قانون لاحق مبنی بر تخفیف مجازات باشد محکوم علیه میتواند نسبت به آن حکم تقاضای اعاده دادرسی کند و بهر حال حکم مجازات ثانوی نباید از حکم اولی شدیدتر باشد .

تبصره - اگر مجازات جرمی بموجب قانون لاحق به اقدام تامینی و تربیتی تبدیل گردد ، فقط همین اقدامات مورد حکم قرار خواهد گرفت .

فصل دوم

جرائم و مجازاتها

ماده ۷ - مجازاتها حسب نوع جرائم بر چهار قسم است .

۱ - حدود ۲ - قصاص ۳ - دیات ۴ - تعزیرات

ماده ۸ - حدود ، مجازاتهای است که مقدار و کیفیت آنها در شرع تعیین شده است .

ماده ۹ - قصاص ، کیفری است که جانی به آن محکوم می شود و باید با جنایت او

برابر باشد .

ماده ۱۰ - دیات ، جزای مالی است که از طرف شارع برای جرم تعیین شده است .

ماده ۱۱ - تعزیرات ، تادیب و یا عقوبتی است که نوع و مقدار آن در شرع تعیین

نشده و بنظر حاکم واگذار شده است از قبیل حبس و جزای نقدی و شلاق که بایستی از مقدار

حد کمتر باشد .

فصل سوم

مجازات‌ها و اقدامات تأمینی و تربیتی و تبعی و تکمیلی

ماده ۱۲ - مدت کلیه حبس‌ها از روزی شروع میشود که محکوم علیه بموجب حکم قطعی قابل اجراء محبوس شده باشد لیکن اگر محکوم علیه قبل از صدور حکم بعلت اتهام یا اتهاماتیکه در پرونده امر مطرح بوده بازداشت شده باشد ، مدت بازداشت قبلی میتواند موجب تخفیف در حکم تعزیری باشد .

ماده ۱۳ - ترتیب اجرای احکام جزائی و کیفیت زندانها بنحوی است که قانون آئین دادرسی کیفری و سایر قوانین و مقررات تعیین می نماید و آئین نامه های لازم بوسیله شورای عالی قضائی تهیه و به تصویب هیات دولت خواهد رسید .

ماده ۱۴ - هرکس بعلت ارتکاب جرم عمدی به حکم تعزیری محکوم شود ، دادگاه میتواند محکوم علیه را بعنوان تتمیم حکم تعزیری مدتی از حقوق اجتماعی محروم و نیز از اقامت در نقطه یا نقاط معین ممنوع یا با اقامت در محل معین مجبور نماید . تبصره - محرومیت از حقوق اجتماعی و اقامت در محل معین باید در مدت و به تناسب جرم باشد .

فصل چهارم - شروع به جرم

ماده ۱۵ - هرکس قصد ارتکاب جرمی کرده و شروع به اجرای آن نماید ولی بواسطه موانع خارجی که اراده فاعل در آن مدخلیت نداشته قصدش معلق بماند و جرم منظور واقع نشود چنانچه عملیات و اقداماتی که شروع به اجرای آن کرده جرم باشد محکوم به مجازات همان جرم میشود و الا تادیب خواهد شد .

تبصره - مراد از تادیب مجازاتی است از نوع تعزیری که دادگاه با توجه به احوال مجرم متناسب بداند .

ماده ۱۶ - مجرد قصد ارتکاب جرم و عملیات و اقداماتیکه فقط مقدمه جرم بوده و ارتباط مستقیم با وقوع جرم نداشته باشد شروع به جرم نبوده و از این حیث قابل مجازات نیست .

ماده ۱۷ - هرگاه کسی که شروع به جنایتی کرده و به میل خود آنرا ترک کند از جهت جرم منظور مجازات نخواهد شد .

ماده ۱۸ - شروع به ارتکاب جرم در صورتی قابل مجازات است که در قانون تصریح

شده باشد .

فصل پنجم - تکرار جرم

ماده ۱۹ - هرکس به موجب حکم دادگاه به مجازات تعزیری محکوم شود ، چنانچه بعد از اجرای حکم مجددا مرتکب همان جرم گردد دادگاه می تواند مجازات او را در صورت لزوم تشدید نماید .

تبصره - هرگاه حین صدور حکم محکومیت های سابق مجرم در همان معلوم نبوده و بعدا معلوم شود ، دادستان مراتب را به دادگاه صادرکننده حکم اعلام می کند در این صورت اگر دادگاه محکومیت های سابق را محرز دانست میتواند طبق مقررات فوق اقدام نماید .

فصل ششم - شرکاء و معاونین جرم

ماده ۲۰ - هرکس با علم و اطلاع با شخص یا اشخاص دیگر در جرمی مشارکت نماید و جرم بستند به عمل همه آنها باشد خواه عمل هر یک به تنهایی برای وقوع جرم کافی باشد خواه نباشد و خواه اثر کار آنها مساوی باشد خواه متفاوت ، شریک در جرم محسوب و مجازات او مجازات فاعل مستقل آن جرم خواهد بود . در مورد جرائم غیر عمدی که ناشی از خطای دو نفر یا بیشتر باشد مجازات هر یک از آنان نیز مجازات فاعل مستقل خواهد بود . اگر تاثیر مداخله و مباشرت در حصول جرم ضعیف باشد دادگاه مجازات او را به تناسب تاثیر عمل او تخفیف می دهد .

ماده ۲۱ - اشخاص زیر معاون مجرم محسوب و تعزیر میشوند .

۱ - هرکس بر اثر تحریک یا ترغیب یا تهدید یا تطمیع کسی را مصمم به ارتکاب جرم نماید و یا بوسیله دسیسه و فریب و نیرنگ موجب وقوع جرم شود .

۲ - هرکس با علم و اطلاع وسایل ارتکاب جرم را تهیه کند و یا طریق ارتکاب آنرا با علم به قصد مرتکب ارائه دهد .

۳ - هرکس عالما ، عامدا وقوع جرم را تسهیل کند .

تبصره - برای تحقق معاونت در جرم وجود وحدت قصد و تقدم و یا اقتران زمانی بین عمل معاون و مباشر جرم شرط است .

ماده ۲۲ - در صورتیکه فاعل جرم به جهتی از جهات قانونی قابل تعقیب و مجازات نباشد و یا تعقیب و یا اجرای حکم مجازات او به جهتی از جهات قانونی موقوف گردد ، تاثیری در حق معاون مجرم نخواهد داشت .

ماده ۲۳ - رهبری و سردستگی دو یا چند نفر در ارتکاب جرم اعم از اینکه عمل آنان شرکت در جرم یا معاونت باشد میتواند از علل مشده مجازات باشد .

فصل هفتم - تعدد جرم

ماده ۲۴ - هرگاه فعل واحد دارای عناوین متعدده جرم باشد مجازات جرمی داده میشود که مجازات آن اشد است .

ماده ۲۵ - در مورد تعدد جرم هرگاه جرائم ارتكابی مختلف باشد باید برای هر یک از جرائم مجازات جداگانه تعیین شود و اگر مختلف نباشد فقط یک مجازات تعیین میگردد و در این قسمت تعدد جرم میتواند از علل مشده کیفر باشد و اگر مجموع جرائم ارتكابی در قانون عنوان جرم خاصی داشته باشد مرتکب به مجازات مقرر در قانون محکوم می گردد .

تبصره - حکم تعدد جرم در حدود و قصاص و دیات همان است که در ابواب مربوطه ذکر شده است .

فصل هشتم - حدود مسئولیت جزائی

ماده ۲۶ - اطفال در صورت ارتکاب جرم مبری از مسئولیت کیفری هستند و تربیت آنان به نظر دادگاه به عهده سرپرست اطفال و عندالاقضاء کانون اصلاح و تربیت اطفال می باشد .

تبصره ۱ - منظور از طفل کسی است که به حد بلوغ شرعی نرسیده باشد .

تبصره ۲ - چنانچه غیر بالغ مرتکب قتل و جرح و ضرب بشود ، عاقله ضامن است لکن در مورد اتلاف مال اشخاص خود طفل ضامن است و اداء آن بعهده ولی طفل میباشد .
تبصره ۳ - در جرائم مهمه هرگاه برای تربیت اطفال بزهکار تنبیه بدنی آنان ضرورت پیدا کند تنبیه بایستی به کیفیتی باشد که دیه به آن تعلق نگیرد .

ماده ۲۷ - جنون به هر درجه که باشد موجب عدم مسئولیت کیفری است و هرگاه مرتکب جرم در حین ارتکاب مجنون بوده و حالت خطرناک داشته باشد ، به دستور دادستان تا رفع حالت مذکور در محل مناسبی نگهداری خواهد شد و آزادی او به دستور دادستان امکان پذیر است ، شخص نگهداری شده و یا کسانی میتوانند به دادگاهی که صلاحیت رسیدگی به اصل جرم را دارد از دستور دادستان شکایت کنند در این صورت دادگاه در جلسه اداری با حضور شاکی و دادستان و یا نماینده او موضوع را با جلب نظر متخصص

رسیدگی کرده و حکم مقتضی در مورد آزادی شخص نگهداری شده یا تایید دستور دادستان صادر میکند و این رای قطعی است ولی شخص نگهداری شده یا کسانی که ظرف هر شش ماه حق شکایت از دستور دادستان را دارند .

تبصره - در مورد جنون ادواری ، جنون در حین ارتکاب جرم شرط است .

ماده ۲۸ - اگر ثابت شود استعمال مواد الکلی مسکر به منظور ارتکاب جرم بوده و مجرم به مجازات استعمال و همچنین جرمی که مرتکب شده محکوم خواهد شد .

ماده ۲۹ - هرگاه کسی بر اثر اجبار یا اکراه که عادتاً قابل تحمل نباشد مرتکب جرمی گردد مجازات نخواهد شد در این مورد اجبار کننده به مجازات آن جرم محکوم میگردد .

تبصره - حکم این ماده در مورد قتل نفس جاری نیست .

ماده ۳۰ - هرکس هنگام بروز خطر شدید از قبیل سیل و طوفان بمنظور حفظ جان یا مال خود یا دیگری مرتکب جرمی شود مجازات نخواهد شد مشروط بر اینکه خطراً عمداً ایجاد نکرده و عمل ارتكابی نیز با خطر موجود متناسب بوده و برای رفع آن ضرورت داشته باشد .

ماده ۳۱ - اعمالی که برای آنها مجازات مقرر شده است در موارد زیر جرم محسوب نمی شود .

۱ - در صورتیکه ارتکاب عمل به امر آمر قانونی باشد و خلاف شرع نباشد .

۲ - در صورتیکه ارتکاب عمل برای اجرای قانون هم لازم باشد .

تبصره - هرگاه به امر غیر قانونی یکی از مقامات رسمی جرمی واقع شود آمر و مأمور به مجازات مقرر در شرع محکوم می شوند ولی در مورد مأموری که امر آمر را به علت اشتباه قابل قبولی به تصور اینکه قانونی است اجراء کرده باشد در مجازات او تخفیف داده میشود .

ماده ۳۲ - اعمال زیر جرم محسوب نمی شود .

۱ - اقدامات والدین و اولیاء قانونی و سرپرستان صغار و محجورین که به منظور تادیب یا حفاظت آنها انجام شود مشروط به اینکه در حدود متعارف تادیب و محافظت باشد .

۲ - هر نوع عمل جراحی یا طبی که ضرورت داشته و با رضایت شخص یا اولیاء یا سرپرستان یا نمایندگان قانونی آنها و رعایت موازین فنی و علمی و نظامات دولتی انجام شود . اخذ رضایت در موارد فوری ضروری نخواهد بود .

۳ - حوادث ناشی از عملیات ورزشی مشروط بر اینکه سبب آن حوادث نقض مقررات مربوط به آن ورزش نباشد و این مقررات هم با موازین شرعی مخالفت نداشته باشد .

بتصلی

ماده ۳۳ - هرکس در مقام دفاع از نفس یا عرض و یا ناموس و یا مال خود یا دیگری و یا آزادی تن خود یا دیگری در برابر هرگونه تجاوز فعلی و یا خطر قریب الوقوع عملی انجام دهد که جرم باشد در صورت اجتماع شرایط زیر قابل تعقیب و مجازات نخواهد بود .
۱ - دفاع با تجاوز و خطر متناسب باشد .

۲ - توسل به قوای دولتی بدون فوت وقت عملاً ممکن نباشد و یا مداخله قوای مذکور در رفع تجاوز و خطر موثر واقع نشود .

تبصره - وقتی دفاع از نفس و یا ناموس و یا عرض و یا مال و یا آزادی تن دیگری جایز است که او ناتوان از دفاع بوده و نیاز به کمک داشته باشد .

ماده ۳۴ - مقاومت با قوای تامینی و انتظامی در مواقعی که مشغول انجام وظیفه خود باشند ، دفاع محسوب نمی شود ولی هرگاه قوای مزبور از حدود وظیفه خود خارج شوند و حسب ادله و قرائن موجود خوف آن باشد که عملیات آنان موجب قتل یا جرح یا تعرض به عرض یا ناموس گردد در این صورت دفاع جایز است .

فصل نهم - تخفیف مجازات

ماده ۳۵ - در مورد تعزیرات دادگاه در صورت احراز کیفیات مخففه میتواند مجازات را تخفیف دهد کیفیات مخففه که ممکن است موجب تخفیف مجازات بشود علل وجهاتی است از قبیل .

۱ - گذشت شاکی یا مدعی خصوصی .

۲ - اظهارات و راهنماییهای متهم که در شناختن شرکاء و معاونان جرم و یا کشف اشیائی که از جرم تحصیل شده موثر باشد .

۳ - اوضاع و احوال خاصی که متهم تحت تاثیر آنها مرتکب جرم شده است از قبیل رفتار و گفتار تحریک آمیز مجنی علیه یا وجود انگیزه شرافتمندانه در ارتکاب جرم .

۴ - اعلام متهم قبل از تعقیب و یا اقرار او در مرحله تحقیق که موثر در کشف جرم باشد .

۵ - وضع خاص شخص و یا سابقه متهم .

۶ - اقدامات یا کوشش متهم بمنظور تخفیف اثرات جرم و جبران زیان ناشی از آن .

تبصره ۱ - دادگاه مکلف است جهات و دلایل تخفیف مجازات را در حکم صریحاً قید کند .

تبصره ۲ - در مواردی که نظیر کیفیات مخففه مذکور در این ماده در مواد خاصی پیش بینی شده باشد دادگاه نمیتواند بموجب همان کیفیت دوباره مجازات را تخفیف دهد .

بجسالی

- تبصره ۳- در مورد تعدد جرم دادگاه میتواند علل مخففه را رعایت کند .
- ماده ۳۶- در جرائمی که با گذشت متضرر از جرم تعقیب کیفری یا اجرای مجازات موقوف گردد گذشت باید منجز باشد گذشت مشروط و همچنین گذشت معلق قابل ترتیب اثر نیست . عدول از گذشت نیز مسموع نخواهد بود .
- هرگاه متضرر از جرم متعدد باشد تعقیب جزائی با شکایت هر یک از آنان شروع میشود ولی موقوفی تعقیب و مجازات موکول به گذشت تمام شاکیان است .
- تبصره ۱- تاثیر گذشت قیم موقت منوط به موافقت دادستان خواهد بود .
- تبصره ۲- حق گذشت به وارث قانونی متضرر از جرم منتقل و در صورت گذشت همگی وراث تعقیب و اجرای مجازات موقوف میگردد .
- ماده ۳۷- اشتغال بکار زندانیان به درخواست آنان و با اجازه دادگاه صادرکننده حکم محکومیت بلاشکال است . در مورد مرتکبین جرائم عادی ممکن است با رعایت شرایط ذیل محبوسین در بدو ورود به زندان به کار در موسسات صنعتی و کشاورزی گمارده شوند .
- ۱- درخواست و یا رضایت زندانی .
- ۲- در صورتیکه زندانی مجرم حرفه‌ای نبوده و فاقد حالات خطرناک باشد .
- تبصره ۱- در صورتیکه زندانی مشغول به کار در موسسات صنعتی و کشاورزی مرتکب جرمی بشود فوراً به زندان اعاده و علاوه بر مجازات جرمی که جدیداً مرتکب شده بقیه مدت مجازات جرم سابق از تاریخی که مرتکب جرم جدید شده در باره او اجراء میشود .
- تبصره ۲- درآمد حاصله از اشتغال به کار زندانی متعلق به او بوده مگر اینکه ترتیب دیگری مقرر شده باشد .
- تبصره ۳- ترتیب رسیدگی و نحوه احراز شرایط مذکور در فوق نسبت به محکومین جرائم عادی و همچنین چگونگی اشتغال به کار محکومین دادگاههای نظامی و محکومین جرائم سیاسی و نیز کیفیت پرداخت اجرت و طریقه محافظت و مراقبت از محبوسین مشغول به کار مطابق آئین نامه‌ای خواهد بود که به پیشنهاد شورای عالی قضائی و تصویب وزرای دفاع و کشور و دادگستری جمهوری اسلامی خواهد بود .
- ماده ۳۸- عفو یا تخفیف مجازات محکومین در حدود موازین اسلامی پس از پیشنهاد دیوان عالی کشور با مقام رهبری است .
- تبصره - عفو، تعقیب و دادرسی را موقوف و در صورت صدور حکم محکومیت اجرای مجازات را متوقف و آثار محکومیت را زایل میکند .

آزادی مشروط زندانیان

- ماده ۳۹- هر کس برای مرتبه اول بعثت ارتکاب جرمی به مجازات حبس تعزیری محکوم

شود و نصف مجازات آنرا گذرانده باشد ممکن است به حکم دادگاه صادرکننده دادنامه^۶ قطعی محکومیت در صورت وجود شرایط زیر از آزادی مشروط استفاده نماید.

۱ - هرگاه در مدت اجرای مجازات مستمرا حسن اخلاق نشان داده باشد.

۲ - هرگاه از اوضاع و احوال محکوم پیش بینی شود که پس از آزادی دیگر مرتکب جرمی نخواهد شد.

۳ - هرگاه تا آنجا که میتوان از او انتظار داشت ضرر و زیانی که مورد حکم دادگاه یا مورد موافقت مدعی خصوصی واقع شده پرداخته باشد یا قرار پرداخت آنرا بدهد و همچنین است در مواردی که محکوم به پرداخت غرامت به دولت باشد.

تبصره ۱ - صدور حکم آزادی مشروط منوط است به پیشنهاد دادیار ناظر زندان و موافقت دادستان دادگاه صادرکننده حکم و در صورت نبودن دادیار به پیشنهاد دادستان. در پیشنهاد مزبور باید وجود شرایط بالا تصریح شده باشد در این مورد نظریاتی که انجمن حمایت زندانیان بدهد مورد توجه دادیار و دادستان قرار خواهد گرفت.

تبصره ۲ - صدور حکم آزادی مشروط کسانی که طبق احکام قطعی دادگاههای نظامی محکومیت حاصل مینمایند منوط است به پیشنهاد دادستان دادگاه صادرکننده حکم محکومیت و موافقت دادستان ارتش و صدور حکم از دادگاه صادرکننده حکم قطعی - در صورتیکه دادگاه نظامی صادرکننده حکم قطعی منحل شده یا بشود صدور حکم آزادی مشروط منوط به پیشنهاد دادستان ارتش و صدور حکم از یکی از شعب دادگاه تجدیدنظر سازمانی و دائمی سازمان قضائی ارتش با رعایت مقررات این فصل خواهد بود.

تبصره ۳ - مدت آزادی مشروط اصولا شامل بقیه مدت مجازات خواهد بود، ولی دادگاه میتواند مدت آنرا تغییر دهد و در هر حال کمتر از یکسال و زیادتر از پنج سال نخواهد بود جز در مواردی که بقیه مدت کمتر از یک سال باشد که در این صورت مدت آزادی مشروط معادل بقیه مدت حبس خواهد بود.

تبصره ۴ - چنانچه در مدت آزادی مشروط آزاد شده مرتکب جرم دیگری بشود یا با وجود اخطار رسمی دادگاه صادرکننده حکم آزادی مشروط علاوه بر مجازات جرم جدید دادگاه به تقاضای دادستان مربوط حکم به بازداشت او به زندان برای اجراء بقیه مدت مجازات خواهد بود.

تبصره ۵ - هرگاه شخص آزاد شده در تمام مدت آزادی مشروط مستمرا از خود حسن اخلاق و رفتار نشان دهد آزادی او قطعی خواهد شد.

تعلیق اجرای مجازات

ماده ۴۰ - در کلیه محکومیتهای تعزیری حاکم میتواند مجازات را با شرایط زیر از

تعلیق

دو تا پنج سال معلق نماید و در سایر مجازات‌ها جز در مواردی که شرعا و قانونا تعیین شده باشد تعلیق جایز نیست .

الف - محکوم علیه سابقه محکومیت موثر کیفری نداشته باشد و در صورتیکه سابقه محکومیت کیفری داشته است به جهتی از جهات قانونی محکومیت و آثار آن زایل گردیده باشد .

ب - دادگاه با ملاحظه وضع اجتماعی و سوابق زندگی محکوم علیه و اوضاع و احوالی که موجب ارتکاب جرم گردیده است تعلیق مجازات را مناسب بداند .

ج - محکوم علیه تعهد نماید زندگی شرافتمندانه‌ای را درپیش گرفته و از دستورهای دادگاه کاملا تبعیت کند .

د - در مورد محکومیت به غرامت هرگاه بردادگاه محرز شود که محکوم علیه قادر به پرداخت تمام یا قسمتی از غرامت نمی‌باشد .

تبصره ۱ - در محکومیت‌های به حبس و غرامت دادگاه میتواند در صورت اقتضاء و با رعایت مقررات این فصل فقط مجازات حبس را در باره محکوم علیه تعلیق نماید .

تبصره ۲ - قرار تعلیق اجرای مجازات ضمن حکم محکومیت صادر خواهد شد و مجرمی که اجرای حکم مجازات او معلق شده اگر با زنداشت باشد دستور دادگاه فوراً آزاد میگردد .

تبصره ۳ - دادگاه جهات و موجبات تعلیق و دستورهایی که باید محکوم علیه در مدت تعلیق از آن تبعیت نماید در حکم خود تصریح و مدت تعلیق را نیز بر حسب نوع جرم و جهات شخصی مجرم و با رعایت قسمت اخیر ماده ۴۰ تعیین می‌نماید .

تبصره ۴ - دادگاه با توجه به اوضاع و احوال محکوم علیه و محتویات پرونده میتواند اجرای دستور یا دستورهای ذیل را در مدت تعلیق از محکوم علیه بخواهد و محکوم علیه مکلف به اجرای دستور دادگاه میباشد .

۱ - مراجعه به بیمارستان یا درمانگاه برای درمان بیماری یا اعتیاد خود .

۲ - خودداری از اشتغال به کار یا حرفه معین .

۳ - اشتغال به تحصیل در یک موسسه فرهنگی .

۴ - خودداری از قمار و صرف مشروبات الکلی یا معاشرت با اشخاصی که دادگاه

معاشرت با آنها را برای محکوم علیه مضر تشخیص دهد .

۵ - خودداری از رفت و آمد به محلهای معین .

۶ - معرفی خود در مدت‌های معین به شخص یا مقامی که دادستان شهرستان تعیین

خواهد کرد .

تبصره ۵ - اجرای احکام جزائی زیر قابل تعلیق نیست .

۱۰ - مجازات کسانیکه به وارد کردن و یا ساختن و یا فروش مواد مخدر اقدام و یا به

نحوی از انحاء برای مرتکبین اعمال مذکور تسهیل وسائل مینمایند .
۲ - مجازات کسانیکه مجرم اختلاس یا ارتشاء یا جعل و یا استفاده از سندمجموع
محکوم میشوند .

تبصره ۶ - تعلیق اجرای مجازات تأثیری در حقوق مدعیان خصوصی از حیث ضرر
و زیان نخواهد داشت و حکم پرداخت خسارت در وجه مدعی خصوصی اجراء خواهد شد .
تبصره ۷ - هرگاه محکوم علیه از تاریخ صدور حکم تعلیق اجرای مجازات در مدتی که
از طرف دادگاه مقرر شده مرتکب جرم جدیدی که دارای آثار کیفری است نشود محکومیت
تعلیقی بی اثر محسوب و از سجل کیفری او محو میشود . برای کلیه محکومین به مجازاتهای
معلق باید بلافاصله پس از قطعیت حکم از طرف دادسرای مربوط برگ سجل کیفری تنظیم
و به مراجع صلاحیت دار ارسال شود و در هر مورد که در مدت تعلیق تغییری داده شود یا
حکم تعلیق مجازات الغاء گردد باید مراتب فوراً برای ثبت در سجل کیفری محکوم علیه
به مراجع صلاحیت دار مربوط اعلام شود .

تبصره ۸ - اگر کسی که اجرای حکم مجازات او معلق و قطعی شده از تاریخ صدور حکم
تعلیق در مدتی که از طرف دادگاه مقرر شده مرتکب جرم جدیدی شود به محض قطعی شدن
حکم اخیر و مشروط به اینکه محکومیت جرم جدید محکومیت موثر باشد تعلیق اجرای
مجازات سابق ملغی خواهد شد و باید دادگاهی که حکم تعلیق را صادر کرده الغاء آن را
اعلام دارد تا حکم معلق نیز درباره محکوم علیه اجراء گردد .

تبصره ۹ - هرگاه بعد از صدور حکم معلوم شود که محکوم علیه دارای سابقه
محکومیت موثر کیفری بوده و دادگاه بدون توجه به آن اجرای مجازات را معلق کرده است
دادستان به استناد سابقه محکومیت تقاضای لغو آنرا از دادگاه خواهد کرد و دادگاه پس
از ملاحظه دلائل و احراز وجود سابقه حکم معلق را الغاء خواهد نمود .

تبصره ۱۰ - دادگاه هنگام صدور حکم تعلیق آثار عدم تبعیت از دستورهاى دادگاه
را صریحاً به محکوم علیه اعلام و به او تفهیم خواهد نمود که اگر در مدت تعلیق مرتکب
جرمی با محکومیت موثر شود علاوه بر مجازات جرم اخیر مجازات معلق نیز درباره او اجراء
خواهد شد .

تبصره ۱۱ - مقررات مربوط به تعلیق مجازات درباره کسانیکه مرتکب چند جرم مهم
شده و با رعایت تعدد جرم محکوم میشوند قابل اجرا نیست و اگر احکام قطعی متعددی
از دادگاههای جزائی درباره یک نفر صادر شده باشد که در بین آنها محکومیت معلق نیز
وجود داشته باشد دادستان مجری حکم موظف است فسخ حکم معلق را از دادگاه صادر
کننده بخواهد و طبق قانون آئین دادرسی کیفری مجازات را اجرا نماید . سایر ترتیبات

مربوط به فصول دهم و یازدهم طبق آئین نامه‌هایی که به تصویب وزیر دادگستری میرسد اجرا خواهد شد .

ماده ۴۱ - هر محکوم به حبس که در حال تحمل کیفر بوده و قبل از تمام مدت حبس مبتلا به جنون شود با استعلام از پزشک قانونی در صورت تایید محکوم علیه دیوانه به بیمارستان روانی منتقل و مدت اقامت او در بیمارستان جزء مدت محکومیت او محسوب خواهد شد .

فصل اول لایحه فوق مشتمل بر چهل و یک ماده و چهل تبصره طبق اصل هشتاد و پنجم قانون اساسی در جلسه روز یکشنبه هفتم شهریور ماه یک هزار و سیصد و شصت و یک کمیسیون امور قضائی بتصویب رسیده است . ن

رئیس مجلس شورای اسلامی

اکبر هاشمی

۱۱/۶/۶۱